

GLAS RAVNICE

Glasiloo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 49

Subotica, siječnj 1995 .

Cijena: 1 din/4 kn

U OVOM BROJU:

INTERVIEW: Mr. Bela Tonković

ČESTITKE

I ove godine su mnoge institucije i osobe čestitali DSHV Božić i izrazili svoje dobre želje za novu 1995. godinu. Izdvajamo čestitke dr. Franje Tuđmana, Nikice Valentića, dr. Mate Granića, uređa RH u Beogradu, veleposlanstva RH u Budimpešti i Beču, mnogih ambasada u Beogradu, princa Aleksandra Karađorđevića, gradonačelnika i općinske uprave u Subotici, mnogih članova i simpatizera.

Prenosimo čestitku kardinala Franje Kuharića:

"S poštovanjem, u zajedništvu Kristove ljubavi, od srca čestitam blagdan rođenja Spasitelja našega Isusa Krista!

SRETAN BOŽIĆ!

Čestitam Vam iz Hrvatske, iz blizine susjedne države Bosne i Hercegovine, i kojima milijuni ljudi trpe zbog posljedica okrutnog rata. Iz svih tjeskoba i patnja sve žrtve rata čeznu za pravednim i trajnim mirom. Pravedan mir je samo onaj mir koji ispravlja nepravde, koji u sigurnosti i slobodi vraća sve prognane i izbjegle u njihove domove, koji među državama i narodima uspostavlja odnose pravednosti, slobode i pomirenja.

Za takav mir molimo Isusa Krista - Krista Mironosca! "Riječ je tijelom postala" (Iv 1.14) da u srcima ljudi i među ljudima us-

postavi Kraljevstvo Božje, "Kraljevstvo istine... svetosti... pravde, ljubavi i mira".

Našu molitvu za pravedan mir povjeravamo zagovoru Bezgrešne Kraljice Mira! Molim Vas da nas uključite u svoje molitve da nam Nova godina 1995. bude blagoslovljena zaista pravednim mirom!"

U Gospodinu Vas srdačno pozdravljam s osobitim štovanjem

*+ Franjo kard. Kuharić
nadbiskup zagrebački*

Svim čestitarima se iskreno zahvaljujemo za dobre želje u nadi da ćemo zajedno doživjeti njihovo bar djelomično ostvarenje.

Primjeri suradnje:

DR. GRANIĆ POSJETIO MAĐARSKU

Mađarska i Hrvatska imaju primjerne političke odnose, a postoje dobri izgledi i za dalji razvoj gospodarske suradnje. Zajednička je i želja za nastavkom uključivanja u europske integracijske procese. To su osnovni zaključci dvodnevnog posjeta potpredsjednika hrvatske Vlade i ministra vanjskih poslova dr. Mate Granića Budimpešti, 19. i 20. prosinca. Hrvatskog su ministra primili mađarski predsjednik Arpad Goencz, predsjednik Parlamenta dr. Zoltan Gal, te ministar vanjskih poslova Mađarske Laszlo Kovacs i ministar obrane Gyorgy Keleti. Tijekom tih susreta bilo je i govora o zajedničkim gospodarskim projektima: Hrvatska će, primjerice, Mađarskoj po-

nuditi najpovoljnije uvjete za izgradnju slobodne carinske zone u riječkoj luci, jer je to obostrani interes. Također je bilo riječi i o nastavku izgradnje auto ceste Rijeka - Zagreb - Budimpešta, te o jadranskom naftovodu za čije otvaranje Mađarska veoma zainteresirana i o drugim temama značajnim za dvije susjedne i prijateljske države. Hrvatski je ministar u Budimpešti potpisao i dokument Srednjeeuropske inicijative o manjinama, a najavljena je i izrada posebnog mađarsko - hrvatskog bilateralnog sporazuma o zaštiti manjina, za kojeg su obje strane ocijenile kako će biti pozitivan primjer i drugim zemljama u regiji.

U povodu boravka hrvatskog

šefa diplomacije u Budimpešti, hrvatski veleposlanik dr. Aleksandar Šolc je priredio primanje na kojem je dr. Granić razgovarao s predsjednikom Saveza Hrvata u Mađarskoj Josom Ostrogoncem i zemaljskim tajnikom dr. Mijom Karagićem. Tijekom tog razgovora potvrđena je briga Hrvatske kao matične države za pripadnike hrvatskog naroda u susjednim zemljama, a ministar Granić ih je upoznao i s razgovorima koje je vodio sa svojim domaćinima u Budimpešti.

Ovaj posjet hrvatskog šefa diplomacije mađarskom glavnom gradu dobio je značajan publicitet i u mađarskim medijima, a obje strane su ga ocijenile obostrano korisnim.

Ivo Kujundžić

Četiri pitanja za dr. Matu Granića

HRVATSKA USKORO U PHARE PROGRAMU

U protekloj godini Hrvatska je snažno zakoračila u Europu, a to znači da nema više nikakvih prepreka za ulazak u PHARE program i u Vijeće Europe.

Na kraju svake godine na neki se način zatvara ciklus onoga što je učinjeno tokom godine. Kako procjenjujete rezultate hrvatske vanjske politike u protekloj godini?

- Rekao bih da je bilo nekoliko važnih procesa u vanjskoj politici naše zemlje. Prvi proces, vrlo važan, je proces u Ujedinjenim narodima i Vijeću sigurnosti koji je završio donošenjem Rezolucije o stanju na okupiranim područjima Hrvatske, koju je nedavno donijela Opća skupština UN. Svakako treba naglasiti da se tim dokumentima u koje je uloženo mnogo truda i boravka u New Yorku, uključujući i boravak predsjednika Tuđmana, konačno pravno i formalno definiralo UNPA zone kao okupirana područja Republike Hrvatske. Rezolucija Vijeća sigurnosti broj 815 prvi put je jasno progovorila o teritorijalnom integritetu Hrvatske, a Rezolucija 871 o vezanosti Beograda za stanje u UNPA područjima. Ova zadnja Rezolucija je jasno kazala da su to okupirana područja i definirala da je Beograd odgovoran za to. Znači, mi smo postigli da konačno imamo formalno-pravno definiran i teritorijalni integritet i suverenitet, i da vrlo jasno imamo označeno da su UNPA područja okupirana. Iako ova rezolucija nije izvršna, ona stvara pretpostavke za konačnu integraciju.

Također bih želio naglasiti još jedan izuzetno važan događaj, a to je potpisivanje Washingtonskih sporazuma, za koje je vrlo zaslužna Republika Hrvatska i naša diplo-

macija. Taj sporazum konačno je definirao odnose Hrvata i Bošnjaka u BiH, ali jednako tako i odnose Federacije BiH i Hrvatske. Potpisivanjem tih sporazuma konačno su prestali sukobi, oslobođeni zatočenici, otvorene su komunikacije, počeo je proces ponovne uspostave povjerenja. Jednako tako jasno je pokazano da svijet, Europa, SAD i velika većina islamskih država nikako ne žele nekakvu islamsku državu na tom području, u Europi. Oni su jasno dali do znanja da žele federaciju Bošnjaka i Hrvata u BiH.

Važno je istaknuti da je u ovoj godini Hrvatska snažno zakoračila u Europu, a to znači da nema više nikakvih prepreka za ulazak u PHARE program i u Vijeće Europe. Također je važno da smo potpisali "stand by" aranžman sa Međunarodnim monetarnim fondom i da se odobravaju prvi značajni krediti i od Europske banke za obnovu i razvoj i od Svjetske banke. I brojne druge zemlje otvaraju mogućnosti kreditnih linija i garancija za kredite, od Njemačke do Španjolske, Francuske i skandinavskih zemalja. Hrvatska je također učvrstila svoje odnose s islamskim svijetom i redovito je prisutna kao gost na sastancima Organizacije islamske konferencije na visokoj razini.

Treba reći da smo mnogo truda uložili u poboljšanje odnosa sa svim susjedima i zemljama u bližem okruženju - Turskom, Grčkom, Albanijom, Rumunjskom, Bugarskom, Mađarskom i Italijom, gdje se isto tako povoljno odvijaju pregovori o nekoliko sporazuma, uključujući i sporazum o zaštiti manjina. Jedino je sa Slovenijom došlo do zastoja, iako je na Brdu kod Kranja, na zadnjem sas-

tanku prošlog ljeta, postignut visok stupanj suglasnosti o brojnim pitanjima, nakon toga je, usudio bih se kazati, najviše zbog odnosa unutar Slovenije i nerealnih zahtjeva i očekivanja u javnosti, te nekih jednostranih akata Slovenije, došlo do zastoja u pregovorima.

Problemi su u javnosti jako dobro poznati - Piranski zaljev, četiri sela u pograničnoj zoni, pa Ljubljanska banka i nuklearka u Krškum. Međutim, naš strateški interes je unapređivanje odnosa sa Slovenijom i razvijanje prijateljskih odnosa i ja vjerujem da će se i na tom polju ove godine, bilo pregovorima, bilo arbitražom, doći do rješenja. Ako se obje strane dogovore da je nešto potrebno rješavati i putem međunarodnog suda, mislim da ne treba izbjegavati ni to civilizirano rješenje.

Ciklus Bosne s Washingtonskim sporazumima, razvoj odnosa sa susjedima, ulazak u europske integracije, ulazak u europske i svjetske financijske institucije, te konačno definiranje statusa okupiranih područja, to su bili glavni pravci vanjskopolitičkog djelovanja Hrvatske. Ne treba zaboraviti da gotovo nema državnika ni zemlje s kojom se nismo susretali, a s nekim značajnim ministrima vanjskih poslova i po desetak puta. Predsjednik Tuđman se tri puta sastao s predsjednikom SAD Billom Clintonom.

Ovu godinu svakako obilježava i posjet Svetog Oca Republici Hrvatskoj, što je veliko priznanje za hrvatsku državu i za Katoličku Crkvu u Hrvatskoj. Imao sam osobitu čast razgovarati sa Svetim Ocem prije Washingtonskih sporazuma i sigurno je da su i njegovi stavovi imali bitnog utjecaja na

donošenje i zaključivanje toga dokumenta.

Također smo uspostavili i odnose sa zemljama u razvoju, i to je pozitivno utjecalo na glasovanje u Općoj skupštini kada se izglasavala rezolucija o okupiranim područjima Hrvatske. Ukupno uzevši, ovo je bila zaista vrlo, vrlo aktivna i uspješna vanjskopolitička godina.

Imali ste u studenome jedan susret s ministrom vanjskih poslova tzv. Jugoslavije Vladislavom Jovanovićem. Bilo je najavljivano da će takvi susreti biti redoviti, ali do toga nije došlo. Vidite li u nekoj skoroj budućnosti mogućnost obnove kontakata sa Beogradom?

-Lord Owen i gospodin Stoltenberg organizirali su tajsastanak, koji se odigrao pod okriljem Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji i u duhu sveukupnih mirovnih napora. Budući da je osnovni strateški cilj Hrvatske normalizacija odnosa, a primarno reintegracija okupiranih područja, Hrvatska je dala vrlo jasne prijedloge o međusobnom priznavanju kao prvom koraku ka normalizaciji koji bi ujedno bio i vrlo jasan signal Srbima iz UNPA da su dio Republike Hrvatske i da samo tu mogu tražiti rješenja. Kako to nije bilo prihvaćeno, nije više bilo razloga za drugi sastanak. Do toga sastanka može doći ako se prvo ispune odredbe gospodarskog sporazuma, a zatim ako na dnevnom redu bude i priznavanje Hrvatske. U protivnom ti sastanci nemaju baš nikakve svrhe ni smisla.

Posljednjih dana u beogradskom tisku ima naznaka da Šešeljevi radikali optužuju Babića i Martića za izdaju ideje o velikoj Srbiji i za okretanje prema Hrvatskoj?

-Vidite, Hrvatska je spremna na puno poštivanje srpske etničke zajednice, kao i svih ostalih manjina koje žive u Hrvatskoj. I u duhu našeg ustavnog zakona, i u duhu

Ustava i u duhu najboljih europskih standarda, pri čemu mislim na neke konkretne modele koji su rukovodjeni standardima Vijeća Europe o zaštiti manjina. S tim je povezano i ustanovljavanje suda za ljudska prava s međunarodnim sudjelvanjem, a prema našem ustavnom zakonu. Hrvatska je spremna na punu reintegraciju i gospodarsku i socijalnu, spremna je da se iz sredstava Svjetske banke i drugih kredita rezerviraju sredstva za ulaganje u ova područja. Hrvatska je također spremna sve odredbe Badinterove komisije o stalnom međunarodnom nadzoru, bilo putem stalnih misija OESS-a i Vijeća Europe. U svakom slučaju, Hrvatska je spremna dati sadržajnu lokalnu autonomiju za jedanaest općina, ali nikako i nikada nekakvu državu u državi. Ne želimo razgovarati ni o čemu osim o postepenoj reintegraciji tih područja u ustavno pravni sustav Republike Hrvatske. To su naši stavovi.

U razgovorima s Beogradom, kao preduvjet bilo kakvih drugih sporazuma postavili smo kao uvjet priznavanje Hrvatske u međunarodno priznatim granicama. Strateška je potreba, i za Europu i za cijeli svijet, a i mi to želimo, normalizacija hrvatsko-srpskih odnosa, ali svakako na bazi snažne Hrvatske, kao balansa Srbiji.

Možete li nam na kraju dati neke smjernice kojima će se rukovoditi vanjska politika Republike Hrvatske u narednom razdoblju?

-Temeljni strateški ciljevi se ne mijenjaju, a temeljni ciljevi su reintegracija okupiranih područja i konačno rješenje krize u BiH. Kada spominjem reintegraciju, onda to znači i potpuno preuzimanje granica i povratak prognanika i normalizaciju života. Treće je daljne djelovanje u pogledu europskih integracijskih procesa, s ciljem da se ti opsežni poslovi koordiniraju na svim razinama državne uprave.

Zatim ćemo i dalje unaprijediti odnose sa susjedima i brojnim drugim zemljama. Tako ćemo s Italijom potpisati još nekoliko sporazuma, što znači još bolje odnose. Primjerni su, ali nedovoljno iskorišteni, odnosi s Austrijom i Mađarskom, naročito u sektoru gospodarstva. Treba naglasiti i vrlo uspješan dalji razvoj odnosa s Njemačkom, kojem doprinose i vrlo česti kontakti s ministrom Kinkeleom. Njemačka se jako zauzimala za otvaranje europskih organizacija Hrvatskoj - od PHARE programa do Vijeća Europe i Europske Unije. Sada nam takvi pozitivni signali stižu i iz Pariza i Londona i vjerujem da ćemo uskoro imati osjetno poboljšanje odnosa s Francuskom i Velikom Britanijom. Radit ćemo na unapređivanju odnosa s Bugarskom, Rumunjskom, pa čak i Grčkom. S Turskom vrlo dobro suradjujemo. Treba također kazati da će Hrvatska početi pregovore s Pariškim klubom o reprogramiranju dugova.

Sve to pokazuje da Hrvatska postaje sve pouzdaniji i sve značajniji vanjskopolitički i gospodarski partner. Namjeravamo, u skladu s mogućnostima, otvoriti još neka veleposlanstva, kako bismo uspješnije mogli štiti svoje interese, između ostalog u JAR-u, Nigeriji i Pakistanu. Nakon reintegracije okupiranih područja, temeljni će cilj biti razvijanje gospodarskih odnosa sa svijetom.

Radit ćemo i na intenzivnoj unutarnjoj izgradnji Ministarstva vanjskih poslova, od edukacije ljudi i otvaranja diplomatske akademije po uzoru na onu bečku. Posebnu pažnju obratit ćemo gospodarskim savjetnicima. Unutarnja struktura ministarstva je postavljena i to na iskustvima europskih zemalja i postoji vrlo čvrsta kontrola rada.

Marina Šerić

Nakon prvog kruga lokalnih izbora

VELIKA ISKUŠENJA HRVATA U MAĐARSKOJ

Demokracija se u svakom društvu čestoput spominje, ali najviše zbog toga jer je bila okrnjena, ograničena ili je pak uopće nije bilo. U životu jedne manjine ovaj je fenomen osobito vezan. Kako živjeti, kako se snaći u jednoj drugoj jezičnoj sredini? Skrštenih ruku čekati zapovijesti i pomoć "s vrha" ili sudbinu uzeti u svoje ruke te živjeti u duhu civilizirane demokracije?

Hrvati su u Mađarskoj sve do demokratskih promjena / 1990. / živjeli u nekoj "južnoslavenskoj" zajednici koja ni približno nije djelovala kao neko demokratsko i ravnopravno udruženje jer s učenjem "srpskohrvatskog", izmanipuliranog mozaik-jezika, hrvatske su etničke skupine (osobito čakavski i kajkavski Hrvati) u korišćenju svoga maternjeg jezika, blago rečeno, postale nesigurne. Tako su se govori s bogatom literaturom i kulturnim tradicijama našli na periferiji društvene i školske uporabe. Zbog toga mirno možemo reći da je "jugoslavenski import" bio jedan od bitnih uzroka odnarodjivanja Hrvata u Mađarskoj.

Iz ove južnoslavenske zajednice prvo su se izdvojili Srbi (oko tri tisuće), zatim Slovenci (također oko tri tisuće), a Hrvati (oko dvadeset tisuća) nakon toga su koncem 1990. godine utemeljili Savez Hrvata u Mađarskoj (bunjevački i šokački Hrvati, gradišćanski, pomurski i podravski, bošnjački, racki i dalmatinski Hrvati) žive svojim posebnim životom. Nije lako uskladiti inte-

rese ove šarolike manjine koja od 1945. godine u nekoj lažnoj, čarobnoj i nevidljivoj magli polako ali sigurno gubi svoj hrvatski korijen.

Stvari uzeti u svoje ruke nije lako, osobito ako je u pitanju nacionalna manjina. To se dokazalo i na zadnjim lokalnim izborima u Mađarskoj kada su Hrvati ove zemlje na temelju manjinskog i izbornog zakona dobili šansu da organiziraju svoje samouprave. Ovo je kamen medjaš u povijesti Hrvata u Mađarskoj jer oni do sada nikada nisu glasovali za svoju budućnost u okvirima i po pravilima lokalnih izbora svoje domovine.

Prema prvim službenim informacijama Hrvati za sada imaju 27 samouprava. Budući da je predizborna kampanja lakša u manjim naseljima, a puno teža u gradskim sredinama radosna je činjenica što hrvatskih samouprava ima u Baji, Mohaču, Šiklošu, Pečuhu, Sambotelu, Kisegu i Budimpešti. Glavni grad ima čak osam hrvatskih samouprava. (Ovdje se glasovalo po kvartovima), a za sada poznamo imena 141 elektora. No, u onim mjestima gdje Hrvati obitavaju u većini očekuje se da će biti još desetak samouprava, a šezdeset dana nakon izbora mogući su još i elektronski izbori. Evidentirajući ove mogućnosti konačne rezultate ćemo saznati koncem veljače. Ako pogledamo brojčano stanje svih manjina u Mađarskoj, onda Hrvati poslije Roma i Nijemaca imaju najviše svojih samouprava.

Prvi su koraci učinjeni, ali nakon toga dolazi ono najteže jer na temelju lokalnih samouprava moraju se osnovati i zemaljske samouprave. Prema manjinskom zakonu svaka narodnost može imati samo jednu zemaljsku samoupravu. Nadajmo se da će hrvatski elektori biti toliko razboriti, tolerantni i mudri da će utemeljenjem svoje zemaljske samouprave sačuvati jedinstvo svih Hrvata u Mađarskoj, jer pretjerano i egoistično naglašavanje lokalnih interesa (iza ovog se najčešće kriju nepošteni osobni interesi) vodi u anarhiju i bezglavlje.

Hrvati su na izazov društva, mlade i krhke mađarske demokracije reagirali pošteno, te u duhu zakona formirali svoje samouprave koje će samo onda biti u stanju zadovoljiti očekivanjima društva i glasača ako će u svakodnevnim konfliktima i poteškoćama odoljeti svakojakim iskušenjima i ako će uspješno djelovati na očuvanju hrvatskog jezika i hrvatskih kulturnih tradicija u Mađarskoj. Ali za ispunjavanje povijesnih zadaća potrebno je, osobito u početnoj fazi imati znatnu državnu potporu jer bez pozitivne diskriminacije te iskrene i humanitarne pomoći Vlade i mađarskog Parlamenta manjinske će samouprave biti samo jedan buketić cvijeća na rubu poljskog pute-ljka.

dr. Mijo Karagić
zemaljski tajnik
Saveza Hrvata u
Mađarskoj

HRVATSKI JEZIK PO PROPISIMA JUGOSLAVIJE

Raspadom bivše Jugoslavije Hrvati u SR Jugoslaviji su postali nacionalna manjina. To je sasvim razumljivo, jer su manjinski narod u SR Jugoslaviji, kao što su to uostalom i Mađjari, Albanci, Rumunji, Slovaci, Rusini i drugi.

Sve civilizirane države na svijetu normiraju pravo manjinskih naroda na upotrebu svog jezika i pisma, pa je tako to učinila i SR Jugoslavija. Tako ona u svom osnovnom aktu, Ustavu (Službeni list SRJ br. 1/92) propisuje u članu 15, stav 2: "Na područjima Republike Jugoslavije gde žive nacionalne manjine u službenoj upotrebi su i njihovi jezici i pisma, u skladu sa Zakonom", u članu 46, stav 1 i 2: "Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na školovanje na svom jeziku, u skladu sa Zakonom (stav 1). Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na javno obaveštavanje na svom jeziku (stav 2)", u članu 47: "Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da, u skladu sa Zakonom, osnivaju prosvetne i kulturne organizacije ili udruženja..." i u članu 49: "Svakome se jamči pravo da u postupku pred sudom ili drugim državnim organom ili organizacijom koja u vršenju javnih ovlaštenja rešava o njegovim pravima i dužnostima, upotrebljava svoj jezik i da se u tom postupku u-

poznaje sa činjenicama na svom jeziku."

Iz citiranih odredaba nedvojbeno se vidi da Hrvati kao nacionalna manjina na onim područjima gdje žive imaju pravo na službenu upotrebu hrvatskog jezika i latiničnog pisma u skladu sa Zakonom. (član 15, stav 2). Isto tako imaju i pravo na školovanje na svom jeziku, što znači da mogu imati nastavu na hrvatskom jeziku, kao i pravo na sredstva javnog priopćavanja na svom jeziku, dakle, mogu imati radio i TV program, novine, kao i druga sredstva javnog priopćavanja na hrvatskom jeziku (član 46).

Prema tome, sva ova prava proistječu iz najvišeg akta SR Jugoslavije, pa prema tome i svi ostali niži propisi moraju biti u skladu sa gore citiranim propisima.

Ustav Republike Srbije (Službeni glasnik Republike Srbije br. 1/90) u članu 8, stav 1 i 2 propisuje: "U Republici Srbiji u službenoj upotrebi je srpsko-hrvatski jezik i ćirilično pismo, a latinično pismo je u službenoj upotrebi na način utvrdjenim Zakonom (stav 1). "Na područjima Republike Srbije gde žive narodnosti u službenoj upotrebi su istovremeno i njihovi jezici i pisma, na način utvrđen Zakonom" (stav 2), u članu 32, stav 3 "Pripadnici drugih naro-

da i narodnosti imaju pravo na obrazovanje na svom jeziku, u skladu sa Zakonom", a u članu 49 "gradjaninu se jamči sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti i kulture i sloboda upotrebe svog jezika i pisma".

Iz citiranih odredbi Ustava Republike Srbije također nedvojbeno proizilazi pravo narodnosti, dakle i Hrvata (za razliku od Ustava SR Jugoslavije koji upotrebljava izraz nacionalna manjina, Ustav Republike Srbije upotrebljava izraz narodnost) na upotrebu svog jezika i pisma (član 8, stav 2) a isto tako pravo školovanja na hrvatskom jeziku (član 32, stav 3).

Na temelju Ustava SR Jugoslavije i Republike Srbije, Republika Srbija je donela Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma (službeni glasnik Republike Srbije br. 45 od 27. 07. 1991. godine). Ovaj Zakon regulira službenu upotrebu jezika i pisma i polazi od osnovnih odredbi o upotrebi jezika i pisma Ustava SR Jugoslavije i Republike Srbije, koje detaljnije razradjuje.

Ovaj Zakon u članu 1 propisuje: "U Republici Srbiji u službenoj je upotrebi srpsko-hrvatski jezik, koji se kada predstavlja srpski jezički izraz, ekavski ili ijekavski, naziva i srpskim jezikom (stav 1). U Republici Srbiji u službenoj je upotrebi ćirilično pismo, a latinično

pismo na način utvrđen ovim Zakonom (stav 2). Na područjima Republike Srbije na kojima žive pripadnici narodnosti, u službenoj upotrebi su istovremeno sa srpskim jezikom i jezici i pisma narodnosti, na način utvrđen ovim Zakonom (stav 3).

Prema tome, na područjima na kojima žive Hrvati, oni kao narodnost, imaju pravo na službenu upotrebu svog, dakle hrvatskog jezika. Ovo proizilazi iz citiranog člana 1. stav 3. Zakona.

Da bi hrvatski jezik bio na određenom području u službenoj upotrebi, to mora biti utvrđeno u Statutu Općine. (član 11. Zakona).

Službena upotreba jezika narodnosti se smatra da se isti upotrebljava u radu organa općine, u ustanovama, poduzećima i drugim organizacijama kad vrše javna ovlaštenja, zatim u radu javnih poduzeća i javnih službi. Kod ovih organa i organizacija stranka ima pravo na jezik narodnosti usmeno se i pismeno obraćati, ima pravo na svom jeziku na vođenje postupka za ostvarivanje i zaštitu svojih prava, dužnosti i odgovornosti, izdavanje javnih isprava kao i drugih isprava koje su od interesa za ostvarivanje Zakonom utvrđenog prava građana, na ostvarivanje prava, dužnosti i odgovornosti iz rada ili po osnovu rada. U općinama u kojima je u službenoj upotrebi jezik narodnosti, vođenje propisanih evidencija od strane općinskih organa i organizacija koje vrše javna ovlaštenja je i na jezicima i pismima narodnosti, isto tako i objavljivanja javnih poziva, priopćenja i upozorenja za jav-

nost i slično. (član 2 i član 3 Zakona).

Kako su Hrvati narodnost, to znači da sve ovo imaju pravo ostvariti na svojem hrvatskom jeziku, naravno ukoliko je u Statutu općine utvrđen hrvatski kao službeni jezik.

Osim ovog, na područjima na kojima Statutom općine nije utvrđeno da je u službenoj upotrebi hrvatski jezik, stranka kao pripadnik hrvatske manjine može pred organima i organizacijama koje vode postupak upotrebljavati hrvatski jezik, na tom jeziku podnositi molbe, žalbe, tužbe, prijedloge, predstavke i druge podneske, a može i tražiti da se istoj dostavljaju otpravci, rješenja, presude i druga akta kojima se rješava o njezinim pravima i obavezama, na hrvatskom jeziku. U ovim slučajevima, sam postupak se vodi na srpskom jeziku, međutim, na zahtjev pripadnika narodnosti, koji je učesnik u postupku, zapisnik ili pojedini njegovi dijelovi prevest će se na jezik narodnosti (član 16 i 17 Zakona).

Iz citiranog člana 1 stav 1 Zakona o službenoj upotrebi jezika i pisama, vidi se da u službenoj upotrebi u Republici Srbiji jest srpsko-hrvatski jezik, koji se, kada predstavlja srpski jezički izraz naziva i srpskim jezikom. Tumačeći ovaj stav, očito da i srpsko-hrvatski jezik može predstavljati hrvatski jezički izraz, pa da se naziva i hrvatskim jezikom. Međutim, ovaj stav 1 člana 1. i ne spominje hrvatski jezički izraz što bi značilo da se hrvatski jezički izraz i ne može upotrebljavati kao što je to predviđeno za srpski jezički izraz u stavu 1., već se hrvatski jezik može upotrebljavati kao jezik

može upotrebljavati kao jezik narodnosti, kao i svi ostali jezici narodnosti, kako je to određeno u stavu 3. člana 1. Zakona.

Prema tome, iz svega iznetog se nedvojbeno vidi da nacionalne manjine (kako ih naziva Ustav SRJ) ili narodnosti (kako ih naziva Ustav RS i Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama) na području na kojem žive imaju pravo na službenu upotrebu svog jezika i pisma. Dakle, kako to pravo imaju Mađari, Albanci, Rumunji, Slovaci, Rusini, tako imaju i Hrvati. Ako Hrvati svoj jezik zovu hrvatski, i ako je to njihov jezik, imaju pravo na taj jezik, isto tako kao što i ostale nacionalne manjine ili narodnosti imaju pravo na svoj jezik i svoje pismo.

Bilo je i onih koji su osporili Hrvatima da imaju pravo na hrvatski jezik na način kako je to izneto ovdje. Isti su tvrdili da u članu 1 stav 1 Zakona je utvrđena službena upotreba srpsko-hrvatskog jezika i da kako se već u samom nazivu spominje pridjev hrvatski, Hrvati nemaju potrebe za još poseban hrvatski jezik.

Kad bi u tom stavu 1 člana 1 Zakona stajalo da kad srpsko-hrvatski jezik predstavlja hrvatski jezički izraz, da se može zvati i hrvatskim jezikom, u tom slučaju bi takvu odredbu Hrvati mogli prihvatiti i to bi onda značilo da hrvatski jezički izraz pored srpskog jezičkog izraza jest u službenoj upotrebi na čitavom području Jugoslavije. Međutim, zakonodavac očito tako nije htio, niti je u Zakonu tako napisao, pa se stoga i ne može prihvatiti stav onih koji osporavaju pravo Hrvatima na svoj jezik, na način kako je to izneto u ovom članku.

J.G.

Mr. Bela Tonković, predsjednik DSHV

NISMO NITI RAZBIJENI NITI OSLABLJENI!

- Stvaranje HNV-a ovisi od spremnosti ljudi da se u to upuste. Ne mogu se procijenjivati uvjeti za stvaranje HNV-a na osnovu prilika u Subotici. Hrvati iz mnogih sredina su nam rekli da još nije došlo vrijeme za osnivanje HNV-a i ne bi se usudili upustiti se u tako nešto .

- Poznata je činjenica da se navelike radi na stvaranju filmova u žanru onog "glasovitog" ANTI-Špegeljeovog filma protiv čelnika stranaka. To se vrlo iscrpno radi, uz "pomoć" osoba koje se na različite načine prisiljava da sudjeluju u stvaranju takvih propagandnih materijala.

Belu Tonkovića, barem Vama, štovani čitaoci, ne treba posebno predstavljati. A kako je početak svake nove godine prilika da se sklope bilance i rezultati rada iz one prethodne, pitali smo gospodina predsjednika o radu DSHV-a u 1994. godini.

- U 1994. godini DSHV je morao djelovati u uvjetima koji ni malo nisu pogodovali radu i ostvarenju ciljeva DSHV-a. Protekle godine je predstavnic Savezne vlade izjavila da nas država ne priznaje. To objašnjava mnoge korake države koji su bili poduzimani protiv nas, sve u cilju ograničavanja našeg djelovanja, zaplašivanja naših članova i aktivista, pa i samog terora. Stav Vlade je bio da se oni koji nas teroriziraju ne proganjaju, a u mnogim su akcijama sudjelovali direktno policija i pripadnici vojske, za što imamo i dokaze. Osnovno društveno raspoloženje kod većinskog naroda je protiv nas. Međutim, ima pojedinaca koji iskaču iz te za nas nepovoljne slike. DSHV se trudio koliko je mogao da na unutrašnjopolitičkom planu uspostavi početak dijaloga s državom, ali je država sve to odbijala.

Što se tiče same organizacije, DSHV je održao 2. redovnu i izbornu skupštinu. Na toj skupštini je dalje razradjen program rada stranke i ponovno su birana sva tijela i svi or-

gani. Ljudima na terenu upravo zbog spomenute unutarjopolitičke situacije bilo je teško raditi, međutim, pozitivni pomaci u razvoju DSHV-a su vrlo očiti. Imali samo odredjenih poteškoća vezanih za pokušaje da se DSHV iznutra minira, međutim i članstvo i tijela su se oduprli tome, pa tako opstanak DSHV-a nije doveden u pitanje.

Na međunarodnom planu klima je bila daleko povoljnija, pa su i uspjesi daleko veći. Zelio bih ukazati na naše djelovanje unutar Federalističke unije europskih manjina (FUEV) u čijem se prijedlogu (predatom Europskom vijeću) nalazi i naš program kulturne autonomije, zatim u listopadu i studenome sudjelovanje na pripremnoj konferenciji KESS-a u Budimpešti.

Naše veze s Hrvatskom su produbljene i ojačane. Posebice bih želio ukazati na naš rad u okviru Hrvatskog svjetskog kongresa čiji smo punopravni član, te na drugi službeni posjet Republici Hrvatskoj u studenome mjesecu.

Otvaranje Ureda vlade Republike Hrvatske u Beogradu je za nas događaj od velike važnosti. To je prvi znak otopljenja dotad potpuno zamrznutih odnosa i mislim da je prvi korak u promjeni stava službenog Beograda prema Hrvatskoj, a nadam se uskoro i prema nama.

Da li je bilo moguće učiniti više? Odgovor na to pitanje prepuštam čitateljima, prvenstveno članovima i simpatizerima DSHV-a, a onda i cjelokupnoj javnosti. Međutim, ovdje bih mogao prihvatiti sud samo onih ljudi koji su bili angažirani, a nisu bili samo samo promatrači i kritizeri.

*** Vama se je predbacilo da niste dovoljno radili na formiranju Hrvatskoga nacionalnog vijeća?**

- Pitanje HNV-a je u programu DSHV-a i na njemu se radi. HNV treba biti zajedničko svim Hrvatima koji žive na teritoriju Srbije i Crne Gore, a njegovo stvaranje zavisi od spremnosti ljudi da se u to upuste. Ne mogu se procijenjivati uvjeti za stvaranje HNV-a na osnovu prilika u Subotici. Mora se uzeti u obzir situacija i u drugim sredinama. Hrvati iz mnogih sredina su nam rekli da još nije došao čas za osnivanje Vijeća i ne bi se usudili upustiti se u tako nešto. A svaki se konvoj kreće brzinom najsporijeg broda - tako moramo i mi, prvenstveno zato što želimo biti odgovorni. HNV je ozbiljna stvar i ne može se "prelomiti preko koljena". Uz to, mi ne želimo da ljudima još više otežamo život. Zato i HNV mora biti legitimno, a njegov rad javan.

*** Kako objašnjavate previranja i sukobe unutar mnogih oporbenih stranaka, čega u jednom trenutku nije bio pošteđen ni DSHV?**

-Ima mnogo razloga koji su doveli do previranja unutar stranaka. Sve stranke ovdje rade tek nekoliko godina. Od početnog oduševljenja došli smo do faze u kojoj se traže jasno formulirani politički programi i tako dolazi do razmimoilaženja u stavovima pojedinih ljudi unutar stranaka. To je svakako jedan od uzroka. Drugi je da svaka organizacija mora imati stanovitu unutarnju stegu, a to se nekim ljudima ne dopada. Slijedeći od veoma važnih razloga je i taj da je vladajuća stranka već od samog početka svakoj stranci koju nije uspjela podvesti pod svoju kontrolu stvarala pandam stranku čiji je zadatak nastojati odvalačiti članstvo, simpatizere i glasače i tako je oslabiti. Angažirala je i državne tajne službe koje punom parom rade na tome - recimo, poznata je činjenica da se naveliko radi na stvaranju filmova u žanru onog "glasovitog" ANTI-ŠPEGELJOVOG filma protiv čelnika stranaka. To se vrlo iscrpno radi, hvataju se osobe koje se na različite načine prisiljava da sudjeluju u stvaranju takvih propagandnih materijala. Osim toga, tu je prisutan i zamor pojedinih ljudi. Što je bilo na djelu u pokušaju rastakanja DSHV-a? Ima svega toga pomalo, ali nije se uspjelo u tom pokušaju. Nije došlo do rascjepa u stranci, i taj je pokušaj, hvala Bogu propao. Razlog zbog kojega taj pokušaj nije uspio je prije svega taj što je naš program jasno definiran, što je pokazala i vrlo uspješna Druga redovita skupština u ožujku ove godine - i mislim da je baš uspješnost ove skupštine i dosljedan rad na ostvarenju prihvaćenih programskih ciljeva glavni razlog što nije došlo do rastakanja DSHV-a.

* **Kako vidite trenutačnu političku scenu Srbije, i u kom se pravcu kreće aktualna politika: prema miru, ratu ili ostaje pri ovom nedefiniranom statusu quo?**

- To je vrlo kompleksno pitanje. Mislim da se nalazimo u fazi pripremanja zaokreta u politici (ovdje mislim na scenu SRJ) od agresivnog

pokušaja stvaranja Velike Srbije prema prihvatanju realnih činjenica, a to su: neuspjeli pokušaj ostvarenja memorandumskog projekta Velike Srbije, teške posljedice rata, prije svega teško osiromašenje širokih slojeva pučanstva. Sada se postavlja pitanje kako objasniti srpskom narodu da je bio zaveden kad mu se obećavalo da ovo vodi dobru. Tko će preuzeti odgovornost za sav jad, patnju i silne mrtve? SRJ se nalazi u vrlo teškoj situaciji: gospodarstvo je skoro potpuno prestalo funkcionirati, Avramovićev program je vrlo lijepo zamišljen, me-

đutim iz vlastitih se snaga SRJ ne može izvući iz ove krize. Da bi se uopće mogao pokrenuti novi ciklus proizvodnje - što je nezaobilazni preduvjet za gospodarsku obnovu - potreban je svježi novac izvana. Sada osjeća i službeni Beograd da bez svježeg novca nema oporavaka, a svježeg novca nema bez ispunjenja političkih preduvjeta. Zato se pokušava korak po korak doći do jednog objašnjenja koje će narod prihvatiti. Cilj je stvaranje situacije u kojoj će narod doživjeti potrebu da vapi za promjenom politike. To je unut-

rašnje očišćenje (katarza) i bez tog očišćenja i prihvatanja demokratskih ciljeva i demokratskog načina njihovog ostvarenja nećemo se ni početi izvlačiti iz ove situacije. Pitanje je sad tko to razumije. Imam dojam da pojedini čelnici iz samog vrha SPS-a to shvaćaju, ali ih nema mnogo. Ni kod oporbenih stranaka ne vidim mnogo ljudi koji su to shvatili. Svi se boje da će ih napustiti oni glasači, koji su im porivrženi upravo zbog dosadašnje politike. Ispitivanja javnog mnijenja pokazuju da su takvi u ogromnoj većini. S druge strane narodu se mora

otvoreno reći da je dosadašnja politika bila pogrešna, da je ona glavni uzrok nevoljama. Zato je u cijelom tom kontekstu teško naslutiti korake vladajuće stranke koji vode ka tom cilju. U tom kontekstu vidim i podržavljenje Borbe: to je ograničenje slobode tiska i pokušaj da se institucija koja je imala velikog uticaja u narodu podvede pod državnu kontrolu da bi se plodovi dosadašnjeg rada Borbe prikazali kao plodovi službene politike. Za očekivati je da će biti pokušaja da se i druge novine isto tako na ovaj ili na onaj način podvedu pod državnu kontrolu ili da ih se pritiscima uništi. Koliko će se u tome uspjati ne zavisi samo od snage i moći vladajuće stranke, već i o reakciji međunarodne javnosti. Dosadašnja reakcija međunarodne javnosti na ovo teško ograničavanje slobode tiska je vrlo mlaka i razočaravajuća. Pomalo mi to liči na ponašanje međunarodne javnosti prilikom berlinskog ustanka 1951. godine, Budimpešte 1956., praškog proljeća i sada Čečenije... Međunarodna zajednica deklarira visoke demokratske ciljeve, ali kada ljudi koji rade na ostvarivanju tih ciljeva zapadnu u nevolju, onda ih se ostavi na cjedilu. To nam pokazuje da se moramo oslanjati više na sebe.

* **A što je s Bosnom? Toliko se govori o sukobu Pala i Beograda: je li ili nije pravi? A narod i dalje gine...**

- I u Bosni su se desile strahote koje se u Europi nisu desile od Drugog svjetskog rata - ta teška

kršenja ljudskih prava... I onda netko formulira izraz "etničko čišćenje" - kao da je teren na tom području prije toga bio prljav, a sada je čist zato što su ljudi određene nacije otjerani. Kao da su oni na određenim područjima prljavština koja se mora očistiti. Otvoreno se mora reći da je to klasični genocid. Ja pozdravljam ovo primirje. Za očekivati je da će oni koji su brutalnom vojnom silom doveli do ovakvog stanja na terenu pokušati rezultate svoje dosadašnje vojne nadmoći sada za pregovaračkim stolom zacementirati i legalizirati, no vjerujem da neće biti popuštanja od strane međunarodne javnosti i kontakt grupe. Da li je fingiran sukob Beograd - Pale? U jednom dobrom dijelu cijele problematike jest fingiran, međutim u drugom dijelu (najvećem) smatram da nije, jer sada SRJ treba mir. On je potreban da bi se oporavilo cijelo društvo i gospodarstvo na ovom terenu, i taj cilj je prioritetniji od tzv. jedinstva vaskolikog srpstva. Cijena koja bi se trenutno trebala platiti za ostvarenje toga cilja bila bi tolika da je SRJ ne bi mogla isplatiti ni na političkom ni na gospodarskom polju. Drugim dijelom, međutim, taj je sukob fingiran, jer ovdje se više radi o sukobu dvojice ljudi koji žele biti vođe, nego o stvarnom sukobu dviju koncepcija.

* Bosna je postala sinonim za stradanja, a sud u den Haagu sinonim za ratne zločine. Prije nekoliko dana UN je upućeno pismo po kom će Vlada SRJ suradjivati s ovim tribunalom. Ljudi su stradavali ne samo u Bosni i Hrvatskoj na čijim se teritorijima vodio rat, već i kod nas, posebice u Srijemu. Vjerujete li u konačno privodjenje zločinaca pravdi?

- Ovo pismo je po meni novost. To je korak u dobrom pravcu, jer ovdje su se dešavali zločini koji se po međunarodnom pravu definiraju kao klasični ratni zločini. I ti ratni zločinci se moraju privesti sudu i mora im se suditi ne samo po zakonima zemlje u kojoj su počinili zločine, nego i prema međunarodnim pravnim propisima.

* Da li pratite sudjenje grupi koja je osumnjčena da je između

ostalih, ubila i obitelj Oskomić?

- O tom suđenju već nekoliko mjeseci nema nikakvih informacija u javnosti. Simptomatično je da kad smo mi na te zločine ukazivali predstavnicima Savezne vlade, gdja Margit Savović je sve to omalovažavala tvrdeći da to nije istina. A i kad smo joj predali listu naših nestalih ljudi samo ju je nonšalantno bacila na stol i do dana dašnjeg nije odgovorila. Ona je jedna od onih koji sve to zataškavaju. A zataškavanje takvih zločina je u određenom smislu i sudioništvo u njima. Tako da je ovdje suodgovorna i Savezna vlada i određene druge ustanove čiji je zadatak da zaštite sve građane podjednako. Medjutim to kod nas vrlo slabo funkcioniše. Uostalom, vidimo to i u gospodarskoj i finansijskoj sferi.

* Kad smo kod stanja u gospodarstvu i financijama... u svom je prednovogodišnjem govoru predsjednik Milošević najavio borbu protiv kriminala, a koliko čujem, u Subotici se već nešto počelo raditi po tom pitanju... Premda, na jednoj strani imamo hapšenja krupnih riba, a na drugoj obračun finansijske policije i sitnih švercera na subotičkom buvljaku...

- Kako je kriminal vrlo rasprostranjen, ja baš ne vjerujem da državni organi nisu znali za njihovo postojanje i djelovanje. U Subotici su pod istragom mnogi do sada vrlo ugledni gospodarstvenici koji su javnosti prikazivani kao vrlo uspješni poduzetnici. Simptomatično je da je ovdje upletena i supruga jednog vrlo visokog državnog službenika koja je čak zadržana u pritvoru. Određeni koraci se poduzimaju, medjutim do sada ne vidimo da su te istrage zašle u više sfere. One se vrte na srednjim i nižim razinama. Išlo se čak tako daleko da se sirotinji na subotičkom buvljaku silom otimala roba koju su oni tamo prodavali. Upravo smo imali u subotičkoj skupštini raspravu o tom incidentu. Ja imam dojam da je i to što se tamo dešavalo jedna vrsta državnog kriminala, jer kada se pogleda definicija razbojništva po Krivičnom zakonu Republike Srbije, onda su u onom što se desilo na subotičkom buvljaku prisutni svi ele-

menti onoga što se zove razbojništvom. Kada sam to rekao na Skupštini, nitko se tome nije usprotivio, jedino je SPS pokušao ublažiti ono što se dogodilo.

A, pogledajte molim vas, i ponašanje države prema zemljoradnicima! Kako se može govoriti o privrednoj stabilizaciji kad se jednom tako važnom segmentu kao što je poljoprivreda uskraćuju sredstva koja su neophodna za pokretanje novog ciklusa proizvodnje. Kada im se pšenica isplaćuje sa zakašnjenjem, pa jedan dio novca pojede inflacija (koje navodno nema), a kad je isplaćena, već se zašlo tako duboko u jesen da su se prekoračili svi optimalni rokovi sijanja. Uzalud se priča o privrednoj stabilizaciji kad se dovodi ljude u takvu situaciju. Bit će još priča o kriminalu, jer kriminalaca ovdje ima strahovito mnogo. Bojim se da će mnogi ljudi zbog dosadašnje sulude politike doći u situaciju da se moraju baviti poslovima koji su protiv njihovog dostojanstva i ugleda.

* Mislite, došlo je vrijeme kao ono kad ste na buvljaku u Subotici mogli vidjeti doktora nauka iz neke od zemalja istočnog bloka, kako prodaje drangulije da bi mogao malo propotovati?

- Mi možemo u Subotici vidjeti diplomirane inženjere i profesore kako prodaju robu koju su prije deset godina bacali, a sad su u situaciji da moraju rasprodavati stvari iz kuće da bi mogli preživjeti.

* Trenutno je - barem u sektoru trgovine - koji mi je nešto bolje poznat - aktualizirano gušenje sitnih privatnika. Naime, ni od kuda se pojavljuju ljudi koji kupuju čitave trgovačke sisteme, njihove robne kuće su prepune jeftine robe koja konkuriše sitnim trgovcima. Nitko ne zna ni tko su, ni odakle im toliki kapital. Ulazimo li mi to u neku sferu čudnog kapitalizma, ili se na ovaj način stvara nekakav preduvjet za još naklaradniji socijalizam od onog koji smo već imali?

- Ja nisam gospodarstvenik, ali mi je kao i svakom drugom građaninu jasno da ima tendencija da se iskoristi ova teška gospodarska situacija i da kapacitete u koje smo svi ulagali

neki privilegirani kupuju za bagatel. No, o tome bi ipak morali pitati gospodarstvenike...

*** Moramo ubzati ovaj interwiev... apropos, znate li kad će nam nestati struje?**

- Što, još se niste navikli na mrak (smijeh)? Ova restrikcija struje je najvećim dijelom politički uvjetovana, da bi se narod omekšao, pa će narod biti zahvalan kad struje uopće bude. A potom će očekivati dalje korake države ka poboljšanju opće situacije. Put ka poboljšanju je put promjene dosadašnje politike, pa će tako službeni Beograd malo pomalo krenuti putem koji vodi u civiliziranu Europu.

*** A šta je sa brojnim "prijateljima" koji su Beograd proteklih godina pohodili u golemom broju, sve s ciljem "širenja istine"? Dugo već ne vidjesmo ni Šifera, ni di Stefana...**

- Ja to ne bih baš tako grubo formulirao. Političari SRJ ne mogu ići praktično nikamo, to je jasna stvar. Poanta je u tome da se službena politika Beograda mora promijeniti. Ona je nekompatibilna s politikom međunarodne zajednice, i svakom je prijateljevanje s jednim takvim režimom samo teret. Svaka vlada i svaki politički faktor u svijetu ima granicu snošljivosti jednog takvog tereta. Ni Grčka se ne može stalno ponašati kao bezuvjetni prijatelj, niti može prešutjeti određene stvari. I ako se te stvari ne promjene, onda se ona mora distancirati od svog prijatelja. Neki postupci mogu ohladiti i najčvršće prijateljstvo. Ponavljam: jedini uvjet za sve jest izmjena politike.

*** U kom pravcu je otišla strijela odapeta od strane ministra vanjskih poslova Vladislava Jovanovića kada je, onako uz novogodišnji štimung uputio pismo Bhutros Ghaliu, vezano za navodno pokrštavanje hrvatskih pravoslavaca i natjerivanje djece da pohadjaju vjeronauk u školama?**

- To je pismo za unutrašnju upotrebu. A što je Hrvatska mlako reagovala na to pismo - razlog je za razmišljanje. Ti su navodi neistiniti, jer se u Hrvatskoj ne sili djecu na vjeronauk, već se ona koja ga hoće pohadjati

dragovoljno prijavljuju. Nije istina ni to da u Hrvatskoj više nema pravoslavnih crkava, a što su pravoslavni svećenici na početku agresije među prvima pobjegli - oni su jedni od duhovnih nosilaca ideologije koja je inicirala i nosila cijelu tu agresiju - to je drugo pitanje. Sada se radi na njihovom povratku, ili povratku nekih drugih na njihovo mjesto. Neki od njih su se vratili, i ništa im se nije desilo. Oni i njihovi episkopi imaju hrvatsko državljanstvo i nitko ih ne pita kako putuju i kako rade svoj posao, dakako dok je taj posao u okviru crkvenog djelovanja. Ovo pismo je i pokušaj SPS-a da se približi Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi koja je jednoznačno na strani bosanskog Karadžića.

*** Narodu nije jasno ni otvaranje auto ceste Zagreb - Lipovac, premda ne smiju to baš najglasnije pitati.**

- Pitanje otvaranja ove autoceste je unutrašnje pitanje Republike Hrvatske i procesa reintegracije UNPA mirnim putem. Službeni Knin zapada u sve veću izolaciju i osiromašenje. Taj duboki sunovrat standarda i povratak doslovce u kameno doba narod tamo ne može dugo izdržati. On je navikao na daleko viši standard. Kako ne žive baš u potpunoj informativnoj izolaciji, oni vide kako se živi na hrvatskom slobodnom teritoriju. Ni na vojnom polju odnosi više nisu kao na početku balvan-revolucije. Rukovodstvo, dakle, mora popuštati da bi opstalo na vlasti što dulje.

*** Sve ovo što se dešava na teritoriju bivše Jugoslavije palo je u sjenku nakon izbivanja sukoba u Čečeniji. Nekako taj sukob liči na početak rata kod nas. Kako ga karakterizirate s Vašeg stajališta?**

- Ispočetka je međunarodna zajednica taj sukob definirala kao unutrašnju stvar Ruske Federacije. Medjutim, i Rusija mora poštivati određene norme - ljudska prava i prava i čečenskog naroda. Tijekom vojne operacije, koja se na početku definirala kao policijska akcija, pokazalo se da se ovdje radi o izuzetno brutalnom ponašanju ruske vojske - pogledajte samo televizijske slike. Čak i one vlade koje su prijateljski raspložene prema Moskvi zaključile

su kako se takav način rješavanja tog problema ne može prihvatiti. I zbog toga praktično sve europske države i SAD sada upozoravaju Moskvu da je takav postupak neprihvatljiv. Odlučna borba Čečena za ostvarenje svojih zahtjeva pokazuje da se tu radi o volji čitavog naroda, a ne o želji nekih političkih grupica. Slučaj raspada Sovjetskog Saveza i sada pojave raspada Ruske Federacije su za međunarodnu javnost daleko opasniji nego što je bio raspad nekadašnje SFRJ. U osnovi svih problema u tim bivšim višenacionalnim državama je to što je svugdje postojala jedna nacija koja je nastojala dominirati nad drugim narodima, i to je malo pomalo išlo dotle da su legitimni interesi, ljudska i kolektivna prava drugih naroda bili kršeni. To je u bivšem SSSR-u bio posebno težak slučaj. Problem i u bivšem SSSR-u i u sadašnjoj Ruskoj Federaciji jest problem strahovito velike količine naoružanja koje postoji na tom teritoriju. Posebno opasno je nuklearno naoružanje i nedovoljna kontrola i osiguravanje atomskih elektrana. U slučaju da neki ekstremni ili nekontrolirani elementi, pa čak i obični sitni lopovi i šverceri dođu u posjed tih nuklearnih materijala, moglo bi dovesti do katastrofe svjetskih razmjera. I zato se sada svjetska zajednica daleko više koncentrira na rješavanje problema u Ruskoj Federaciji nego što je to prije činila. Budući da i europske države uvelike kasne s izradom demokratskih mehanizama koje osiguravaju stabilnu ravnotežu interesa većina i manjina, sad i one moraju odvagnuti koliko će inzistirati na ljudskim pravima. Činjenica je da se ta prava od strane Moskve nedovoljno poštuju, a opasnost je da pojedine grupacije iz tih naroda koje traže nezavisnost izgube kontrolu nad sobom i da se prihvate krajnje ekstremnih sredstava za ostvarenje svojih, inače legitimnih prava. Tako da i međunarodna zajednica balansira između Moskve koju pokušava privoljeti da poštuje legitimna prava tih naroda i ostvarenja prava naroda koji teže svojoj neovisnosti. U tom sukobu ima, međutim i drugih elemenata,

recimo širenje islama i pokušaj da se to spriječi...

*** A kako ostvariti prava kod nas, kad, i sami ste svjedok, ni kod nas nije baš sve idealno kad je riječ o ostvarivanju ljudskih prava i sloboda?**

- Međusobno priznanje republika bivše SFRJ, besprijekorno poštivanje ljudska prava i prava nacionalnih manjina je prvi preduvjet za priznavanje SRJ od strane svjetske zajednice. To je rečeno mnogo puta, i ima sve više ljudi u krugovima službenog Beograda koji shvaćaju svu ozbiljnost ovih zahtjeva, kao i činjenicu da o ovim točkama neće biti nikakvoga popuštanja od strane svjetske zajednice. Zadnjih se godina, međutim, ovdje vršila golema propaganda protiv svih manjina, a država nije štitila ni najelementarnija ljudska prava koja su vrlo teško kršena. Pogledajte samo teror nad Hrvatima u Srijemu i Bačkoj, ubojstva i nestanke ljudi na koja mi stalno ukazuju. Ne može se prihvatiti stav države da je pitanje ljudskih prava čisto unutrašnja stvar. Svaka država se mora pridržavati međunarodnog kodeksa zaštite ljudskih prava i prava manjina. Tko god u svijetu čuje da SRJ ne priznaje Hrvate kao nacionalni kolektivitet na svom teritoriju, a da je razlog tomu međusobno nepriznavanje Zagreba i Beograda, svi se hvataju za glavu. To je očigledno nijekanje činjenice da Hrvati ovdje postoje i da su autohtoni narod. Sama činjenica da mi ovdje postojimo govori da nas država mora ne samo priznati, već nam i osigurati ostvarivanje naših urođenih prava i to ne ovisi od eventualnog priznavanja država. Država se mora pridržavati priznatog međunarodnog standarda, bez obzira na odnose sa drugim državama.

*** I kakvi su, u svezi sa svim ovim naprijed rečenim, planovi rada DSHV-a u ovoj godini?**

-DSHV je na svojoj drugoj

izornoj skupštini razradio svoj dalji program i radit će na ostvarenju tog programa. Konkretno je to dalji razvoj unutarnje reorganizacije, oživljavanje rada stranke tamo gdje je ona zbog različitih poteškoća do sada bila manje aktivna. Slijedeći je segment stvaranje institucija koje su potrebne za opstanak Hrvata i za razvoj hrvatske nacionalne zajednice ovdje, i dakako stvaranje HNV-a kao kruna svega toga. Ja sam uvjeren da se nalazimo na jednoj prekretnici i nadam se da će nas ona dovesti u bolje, a ne u gore, da će se ova pat situacija brzo razriješiti na bolje. Puno očekujemo od međusobnog priznanja Zagreba i Beograda, premda znamo da ćemo mi Hrvati u SRJ imati onoliko koliko sami sebi stvorimo. I dalje ćemo se boriti na demokratski način, a naši će uspjesi ovisiti od angažiranosti naših ljudi ovdje. Protiv defetizma se treba boriti, jer vrlo često je žalopojka da se ništa ne može raditi u stvari ali bi za vlastiti nerad. DSHV je polivalentna organizacija koja djeluje i na kulturnom i na političkom, ali i na gospodarskom području. I ovog puta pozivam ljude da se uključe u naš rad, da se angažiraju, da ne dodje do toga da imamo više mogućnosti nego što smo mi sposobni ostvariti. Ne bi nas smjelo dočekati nespremne međusobno priznanje SRJ i Hrvatske. Ako se ne budemo organizacijski pripremili za to, onda smo propustili povijesni trenutak. A i djeca će nas jednog dana zacijelo pitati: - Što ste učinili kada je bila prilika da nešto uradite?

Vesna Kljajić

Ove godine na blagdan Bogojavljenja (Tri Kralja) u 9 sati bila je mala, ali neobična svečanost. Časni starac Bela Vukov, rođen 6. siječnja 1910. godine želio je da se na njegov rođendan prikaže sv. Misa za pokojne župnike s kojima je suradjivao kao član Crkvene općine, a zatim u pastoralnom vijeću tijekom proteklih 60 godina.

Daleke 1934. godine postao je blagajnik Crkvene općine župe sv. Roka u Subotici. Na toj dužnosti kod župnika Rajića proveo je 15 godina. Za sve vrijeme župnika Ivana Kujundžića bio je na toj dužnosti. Takodjer je za vrijeme župnika dr. Marina Šemudvarca i pokojnog župnika Blaška Dekanja bio član Pastoralnog vijeća i svojim golemim iskustvom pomagao u radu te crkvene ustanove.

Svetu misu za pokojne župnike prikazao je sadašnji župnik vlč. Andrija Anišić koji je u homiliji toplim i iskrenim riječima govorio o starom gospodinu Beli Vukovu koji je kroz 60 godina mnogo učinio u crkvenim ustanovama. Takodjer je bio veoma aktivan kao član Hrvatske seljačke stranke u Subotici. On je časni primjer koji može poslužiti kao uzor u ovoj sredini. Takvi ljudi na svojim leđima nose teret društvenog i kulturnog napretka svog naroda.

Bela Vukov se sa zahvalnošću sjeća pokojnih župnika s kojima je dugo godina uspješno suradjivao i o njima govori s najvećim poštovanjem.

BLAŠKO RAJIĆ - rođen je 7. siječnja 1878. godine u Subotici, u siromašnoj obitelji Ilije Rajića i Marije Perčić. Nakon završenih bogoslovskih studija u Kaloči, zaredjen je za svećenika 1903. god. i imao je mladu Misu u svojoj rodnoj župi Sv. Roka.

Poslije kapelanske službe u nekoliko mjesta, 1911. god. izabran je za župnika u subotičkoj crkvi sv. Roka i na toj dužnosti ostao je do svoje smrti 3. siječnja 1951. godine.

Razvio je svestranu aktivnost i nije moguće sve spomenuti. S Katoličkim divojačkim društvom 1911. god. organizirao je prvu proslavu dužijance u svojoj župi (treba istaći da se ta proslava i sada svake godine u ljeto održava u katedrali sv. Terezije kao velika žetvena svečanost).

U društvenom pogledu, treba

Subotica

SVEČANOST U CRKVI SVETOG ROKA

istaći da je Blaško Rajić osnovao u svojoj župi podružnicu Katoličkog divojačkog društva i Bunjevačkog moćakog kola. Posebno valja istaći osnivanje Dobrovoljne zajednice Bunjevaka (danas "Amor vincit").

U presudnim momentima uključio se u političku borbu da pomogne svom narodu. Pomagao je da Subotica sa okolinom na Mirovnoj konferenciji poslije Prvog svjetskog rata bude pripojena novoj južnoslavenskoj zajednici - Kraljevini SHS. Na žalost, za "Bajski trokut" nisu uspjeli.

Blaško Rajić je bio vođa Bunjevačko-šokačke stranke osnovane u Subotici u jesen 1920. god. Na izborima za Narodnu skupštinu 28. 11. 1920. godine i 18. 03. 1923. god. bio je izabran za narodnog poslanika na listi te stranke uz dr. Franju Sudarevića i dr. Stipana Vojnić Tunić.

Zbog političkih okolnosti poslije nekoliko godina Bunjevačko šokačka stranka je prestala sudjelovati u političkom životu i Blaško Rajić se povukao iz političkih aktivnosti. Među bunjevačko-šokačkim Hrvatima u Bačkoj sve više jača utjecaj HRSS (HSS) Stjepana Radića.

Blaško Rajić se sasvim posvetio kulturnom i duhovnom radu kao župnik. Bio je na čelu niz važnih kulturnih pothvata: bio je predsjednik Organizacionog odbora za veliku proslavu 250. godišnjice seobe veće grupe Hrvata u Bačku 1686. god. Proslava je bila u Subotici, 15. i 16. kolovoza 1936. godine.

Biskup Lajčo Budanović je 1934. osnovao Subotičku maticu, i župnik Blaško Rajić je izabran za predsjednika te hrvatske kulturne ustanove.

U proljeće 1936. godine u Subotici je osnovana Hrvatska kulturna zajednica sa zadatkom da koordinira rad svih hrvatskih kulturnih društava i ustanova u Bačkoj. Za predsjednika je bio izabran Blaško Rajić.

Zbog svega toga, Blaško Rajić je pretrpio teške dane za vrijeme ratne okupacije u Drugom svjetskom ratu,

u zatvoru u Subotici i u internaciji u Budimu.

Na kraju treba spomenuti njegovo sakupljanje bunjevačkih narodnih pjesama ("Narodno blago", Subotica, 1910. i 1923.) i njegov književni rad kao pripovjedača ("Bunjevčice", Subotica 1937. god).

IVAN KUJUNDŽIĆ je rođen 2. lipnja 1912. god. na salašu na Verušiću kod Subotice u seljačkoj obitelji Grge Kujundžića i Pauline Stantić.

Poslije studija na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, za svećenika je zaredjen od biskupa Lajče Budanovića u Subotici, na blagdan Krista Kralja 1934. god.

Kao mlad svećenik bio je vjeroučitelj u subotičkoj Državnoj muškoj gimnaziji. Istovremeno je bio referent za hrvatska omladinska katolička društva u Bačkoj i duhovnik križara srednjoškolaca.

Uz to, već tada se istakao kao kulturni radnik. Od kolovoza 1934. do rata u travnju 1941. god. bio je suradnik u "Subotičkim novinama" čiji je izdavač i odgovorni urednik bio župnik Blaško Rajić, a urednik je bio Ivan Kujundžić, no to nije bilo naznačeno. Uredništvo novina bilo je u Subotičkoj matici i Ivan Kujundžić je tamo stanovao (danas zgrada bioskopa "Zvezda").

Druga velika uloga Ivana Kujundžića u to vrijeme bila je dužnost tajnika već spomenutog Organizacionog odbora za proslavu 250. godišnjice seobe Hrvata u Bačku.

Najveća zasluga Ivana Kujundžića kao kulturnog radnika je njegov bibliografski rad. Iz tog područja objavio je poslije rata knjigu "Prilog kulturnoj povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata" (Subotička matica 1946. god.)

Nastavio je rad na dopuni te knjige i poslije upornog traganja i savjesnog rada završio je 1966. god. novu proširenu knjigu "Bunjevačko-šokačka bibliografija" gdje su zabilježene sve naše hrvatske knjige sa potrebnim podacima od prvih djela franjevca Mihajla Radnića koje su ob-

javljene u Rimu 1683. god., pa zatim sve do 1966. god.

Videći da nema nade da će knjiga biti objavljena u Subotici, I. Kujundžić je 1968. godine rukopis svoje knjige ponudio Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Za dvije godine čekanja autor je rukopis proširio i dodao bibliografiju naših novina, časopisa i kalendara s potrebnim podacima o objavljivanju.

Ivan Kujundžić je s velikim zanimanjem čekao objavljivanje ove svoje knjige koja je trebala biti objavljena u toku 1969. god, ali nije dočekao taj sretnan dan, jer je nenadano umro 25. svibnja 1969. godine.

Ipak, JAZU je objavila bibliografiju u svojoj poznatoj publikaciji "RAD" (broj 355, str. 667-769) u Zagrebu, 1969. god.

Još treba spomenuti književni rad I. Kujundžića. Tokom godina u raznim publikacijama objavio je brojne pripovjetke koje je sakupio u zbirku "Deran s očima". Kad je sve bilo spremno za tisak, I. Kujundžić je iznenada umro, ali uz novčanu pomoć biskupa Matije Zvekanovića knjiga je objavljena u Subotici 1969. godine, s opširnim prikazom i popisom članaka, prijevoda i knjiga I. Kujundžića (str. 61-94).

Treba istaći da je sve ovo navedeno za njega bila sporedna aktivnost. Najveću pažnju i ljubav posvetio je svom svećeničkom pozivu i dužnostima.

Poslije teških godina provedenih u zatvoru I. Kujundžić je župu Sv. Roka u Subotici preuzeo 1. listopada 1954. godine. Osim svojih župničkih dužnosti obavljao je niz odgovornih poslova u Subotičkoj biskupiji - a navedimo samo to da je 1959. godine postao predsjednik Dijecezanskog liturgijskog odbora i mnogo je pomogao u sprovođenju liturgijskih reformi poslije Drugog vatikanskog sabora. Za svoj rad je primio niz crkvenih odlikovanja.

Ovo je samo mali spomen ovim našim zaslužnim velikanma duha i nesebičnog rada.

B.G.

POLA STOLJEĆA "MAGYAR SZÓ"-a

Novinstvo u ovim našim krajevima nije započelo poslije II svjetskog rata. To se odnosi i na mađarsko novinstvo. Usprkos svemu, obljetnice su uvijek slavljene, naravno s osobnim naglaskom. Stoga je zanimljivo što se i sad zaboravilo na one listove koji su prethodili jedinom današnjem dnevniku na mađarskom jeziku. Ranije je, naime, izlazilo više dnevnih novina, ali ako slavljeno o njima ne zbori, zašto bi autor ovih redaka bio dužan da u svom osvrtu kaže koju riječ o mađarskom tisku bogate prošlosti, počev od prošlog stoljeća.

Poštivanje tradicije nije baš uvijek bila vrlina, jer valjalo je utvrditi da je sve započelo, formiralo se i nastalo 1945. To se, međutim, ne odnosi na četvoricu onih novinara, kuražnih intelektualaca, koji su, doduše na višu zapovijed, 24. prosinca 1945. godine u Novom Sadu prvi broj malih novina SZABAD VAJDASAG; obima četiri stranice koje su zapravo bile prijevod srpske Slobodne Vojvodine. Vrijedi ispričati tko su bila ta četvorica: Zsigmond Keck, subotički reformatski duhovnik (čuveni, tj. "zloglasni" lijevičar), Endre Levay, pisac i publicist (1934. godine je u Subotici bio prvi urednik književnog časopisa HID), Laszlo Gal, subotički pjesnik, novinar, popularni humorist, te u to vrijeme također Subotičanin Majtenyi Markovics Mihaly - pisac i novinar. Preseljeni su u Novi Sad, tamo dobivaju zaposlenje i pristupaju stvaranju lista.

Nakon što je viteško razdoblje protutnjalo, list oko sebe okuplja zaljubljenike pisane riječi. Međutim, događaji u svezi IB-a 1948. odvode

na petogodišnje "ljetovanje" na Golom Otoku intelektualca i eruditu Zsigmunda Kecka, a na njegovo mjesto postavljaju mladog 26-godišnjeg Laszla Rehaka. To su bile politički krizne godine ovdašnjeg mađarstva nakon teških represija u jesen 1944.. Otvoreno neprijateljstvo Rakosijevog režima u značajnoj mjeri je pogoršalo odnose vojvodjanskog mađarstva sa sunarodnjacima u susjednoj zemlji. Trebalo je držati mjeru "količine mađarstva" - pa su najsumnjiviji bili oni sa epitetom "veliko". Mnogi mađarski intelektualci i danas nose "uspomene" na stare traume.

Unatoč svemu, "Magyar szo" se širi, prvenstveno zahvaljujući dalekovidnoj kadrovskoj politici za koju su se izborili smjeli, dalekovidni političari širokog vidokruga i golemog formata. Izborili su se, jer ništa nije davano besplatno, čak ni u prošlosti. Izborili su se, isposlovali su, između ostalog, da novopodignuto novinarsko poduzeće "Forum" (1957.) svima i svakome dade što više stipendija, a ne samo onima koji su željeli biti književnici, ekonomisti, trgovci, profesori, knjižari, sportisti itd. U jednom je razdoblju bilo više stipendista nego zaposlenih u ovoj izdavačkoj kući. Uprava "Forum" je podržavala nastojanja svih zaposlenih radi upućivanja na doškolovanje. Mnogi tada postaju inženjeri, profesori, pravnici, grafičari, likovni umjetnici...

Tih godina "Forum" daje primjer ostalima kako se dodjeljuje atelijer, stan ili stalna materijalna potpora likovnim umjetnicima, piscima, pjesnicima... Andras Hangya, Jozsef Acs, Imre Csepe te pisci osnivači i u-

rednici spadaju u "zaštićenu divljač" - kako smo u šali tada govorili. Tu instituciju uredništvo "Magyar szo"-a njeguje i danas.

Velikom smjenom generacija započinje zlatno razdoblje, kada za glavnog i odgovornog urednika dolazi Lajos Vebel. Naklada munjevito raste, ponekad tiraž blagdanskog broja dostiže 60 - 70 tisuća primjeraka. Tada započinje i niz regionalnih izdanja: Subotička stranica, Potiski, Podunavski i Banatski dodatak. Usporedo s porastom naklade raste i broj stranica, a list pišu sve vrsniji novinari. Umnožavaju se i ostali nedjeljni listovi iz porodice "Magyar szo"-a, koji izuzev "7 napa" svi izlaze iz "Forum"-ove kuće. Upravo zato je razumljivo da stručnjacima bogat "Magyar szo" daje svoje renomiranije novinare i urednike Novosadskom radiju i televiziji, radio stanicama u unutrašnjosti, kao i drugim listovima. Tako postaje kolijevka mađarske inteligencije u Vojvodini. Biva njezinim zaštitnikom kada je u mogućnosti, ali i krvnikom kada ju je politika na to primorala.

Danas su mnogi otišli - neki nepovratno, neki samo privremeno. Oni rade u struci, kao majstori svog posla u dnevnicima i tjednicima u Mađarskoj, te u različitim redakcijama Radija i televizije Mađarske. To je najbolja potvrda o tome na kakvoj su visokoj stručnoj razini vojvodanski mađarski novinari, među njima i suradnici "Magyar szo"-a.

Nadajmo se da neće trebati novih 50 godina da se primaknemo vrijednosnoj razini zlatnog razdoblja.

Rozsa Posa

PRELA 1995. GODINE :

- 20. siječnja: Budimpešta,
- 28. siječnja: Subotica, KUD "Bunjevačko kolo"
- 4. veljače: Baja, Njemački kulturni centar
Santovo, Dom kulture
- 11. veljače: Bački Aljmaš, Dom kulture
Bikić, Dom kulture
- 25. veljače: Sombor, KUD "Vladimir Nazor"

KUKUJEVCI OD NASTANKA DO DANAS

V. nastavak

autor: Marko Kljajić

PONOVRNO PROGANJANJE HRVATA

Da bi podmirili troškove isplate popravka crkve župni ured je zamolio Ordinarijat u Đakovu da smije prodati pet jutara zemlje, po cijeni od 70-80.000 dinara po jutru, zemlju su inače župljani darovali crkvi za obnovu crkve, zatim da može prodati stare gospodarske zgrade po cijeni od 30.000 dinara i dio dvorišta od osam četvornih hvati, kao plac za gradilište za 250-300.000 dinara. Ordinarijat je traženo odobrio. Izvršno vijeće Vojvodine je rješenjem br. 14-109/13 od 20.5.1975. godinedoznačilo desettisuća dinara "za popravku hrama u Kukujevcima". Najveći doprinosi "ogromne svote", kako u dopisu br.2677/1972.godine, konstatira biskup Stjepan Bauerlein, dali su vjernici kukujevačke župe te im se zahvaljuje kao i župniku što "... neu-morno nastavljaju tolikim žrtvama obnavljati svoju crkvu, koja je stradala za vrijeme rata."

Župnik Petar Masnić, nakon razgovora sa biskupom, podnosi i službeno molbu za umirovljenje

26.svibnja 1975. godine. Molba je prihvaćena i danom 14. srpnja 1975. godine .Masnićje razriješen dužnosti župnika u Kukujevcima.

Novi i mladi župnik Stjepan Čavka dolazi danom razriješenja bivšeg župnika na svoju novu dužnost u Kukujevce. Odmah se dao na posao. Iste godine ogradio je crkveno dvorište solidnim zidom od školskog dvorišta i dvorišta prvog susjeda Mate Borkovića. Za župnikovanja Stjepana Čavke 28.siječnja 1977.godine, zavod za zaštitu spomenika kulture u Sr. Mitrovici proglasio je crkvu Presvetog Trojstva u Kukujevcima spomenikom kulture .

U 1980. godini pristupilo se krećenju unutrašnjosti crkve a ugovor o izvođenju radova sklopljen je sa šidskim poduzećem "Ukras" uz cijenu od 45.000 dinara. Iste godine fond za obilježavanje mjesta iz I I. svjetskog rata Skupštine općine Šid obratio se župnom uredu Kukujevci 17. lipnja dopisom br. 63-5/14980.-02 , sa molbom za suglasnost ureda za podiza-

nje spomen biste pokojnom Masnić Petru, kukujevačkom župniku. Dopisom B.Ordinarijata iz Đakova od 19. lipnja 1980.godine br.55/1980. g. pozitivno je odgovoreno na molbu.

Kao ni Franu Martičeviću (1942-1945) tako ni Stjepanu Maroslavcu tridesetšestom župniku župe Kukujevci od osnivanja 1713. g. nije bilo lako. Naprotiv, njemu je bilo najteže jer ga je tamo zatekao rat. S ofanzivom na Vukovar i Hrvatsku koja je svojim udarnim dijelom išla preko Kukujevaca, imao je mladi župnik "ugodne" predpolnočne popolnočne posjete "drugova oficira" s petokrakom koji su mu s automatima na kancelarijskom stolu postavljali unakrsno pitanja ("gdje kukujevačke ustaše drže oružije? Koji su najekstremnije ustaše u Kukujevcima?i sl.) uz upozorenje istih da su sami i da ga mrak može pojesti a da nitko ne sazna kako i z zbog čega. Stjepan Maroslavac je uz blagoslov biskupa napustio Kukujevce.

KRAJ

Povodom 25. obljetnice postojanja i rada
KUD-u "BUNJEVACKO KOLO"
čestitamo i želimo uspješan rad i u budućnosti

DSHV i Glas ravnice

ISPRIKA: ispričavamo se autoru i štovanom čitateljstvu, što zbog obilja materijala u ovom broju ne možemo objaviti nastavak teksta "Šokački divani". Nastavak teksta objavit ćemo u idućem broju.

GLAS RAVNICE -Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini- urednik: Vesna Kljajić, fotografija i tehničko uređenje :redakcijski kolegij. Izdaje DSHV, 24000 Subotica, trg Lazara Nešića 1/X; tel/fax (+381)024/51-348, žiro račun: 46600-670-8-16 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br.651-85/90. Naklada 1800 primjeraka. Glas ravnice izlazi mjesečno. Godišnja preplata: protuvrijednost od 12DM, za inozemstvo 60 DM. Cjenik oglasnog prostora: cijela strana 100 DM, pojedinačni mali oglasi 5 DM .Tisak " Globus"

TOBOGAN

Nećete mi virovat, mal nisam razlu-
po ono što najviše volim gledat. Jeste, u
pravu ste! Mal nisam razbio televizor. Ja
doduše ritko gledam dičije emisije, al jed-
na bolna pripovitka, jedne još dobro drže-
će i očuvane majke natirala me da gledam
nediljom prije podne muzički tobogan
kojeg vodi naj Subota, makar se nediljom
daje. Ta ne bi ja to valjda ni čuvo, da se
nije desila, sad već pomalo ona čuvena
racija na buvljaku. Ljudi moji, šta se tamo
radilo, pa to je tribalo vidit i snimit, pa
ondak puštit onoj Savovički da objasni
Jevropi kako se kod nas poštivaju ljudi i
njeva prava i njeva roba, iskukumačena
od madžarski pa i naši carinika, pa kako
se poštivaju devize i ostalo oteto i brez
potvrde odnešeno. Pa jel naš buvljak konc
lager? Zatvore se kapije, geštapovci na-
vale, otimaju, pljačkaju, a naoružani do
zubi, pa ko je lud da se zaintači s njima.
Doduše, bilo je i taki, al ni tima više neće
past na pamet da se protive paši, koji je
počo udarat namet na vilajet, a em je sul-
tanov miljenik. Jeste da su mu sad janjičari
uapsili hanumu, al on još svoj turban
čuva.

No to je ionako već opće poznata
stvar, al mene je štogod drugo potreslo.
Štogod puno manje i puno bliskije, o ljud-
skoj duši. Nije ni to u redu što su pooti-
mali robu švercerima (makar ji većina iz
moranja i nužde) oni će to vriško na-
doknadit. Ova pripovitka počinje tamo
digod u varoši. Našo sam se s drugom iz
vojske. Ta nismo se vidli već niki tri-
desetak godina, a zdravo smo dobri bili.
Onda još ni klapili nismo o ovom što će
nas snać. Svi smo virovali. Sad nikom i
ništa ne virujemo.

Elem, svrati on mene na kafu. Ajd
ja, šta ću. Ta da se malo ispriopidamo. On
je u mirovini. Bijo je posli vojske mili, al
od oni kadgodašnji, pošten i čestit pa je
po beneficijama već u mirovini. Žena mu
na onom polak plaćenom, pa jedva sas-
tavljaju kraj s krajom. Taman se mi raspi-
povidali, kad ti utrči curetak od sedam
osam godina i pravo u krilo mom
domaćnu, pa će:

- Jelda, dida moj, da si ti sad pravi
milicajac, ne bi dao da od majke otmu
patike, koje je kupila meni i seki za ma-
log Isusa.

Upitno sam pogledo Ivana, a Dora,
žena mu, samo je keceljicom otrla suze.
Ivanu se vilica stegla, ko da oće najtvrdji
or da zagriže, oči se zamutile, pa samo

pogledi unuku po plavoj kosici i taman
je tijo štogod kazt, kad će mala

- A jelda deko, narediće tvoj ko-
mandir da nas puste na tobogan. Ona
Tajčikina pesmica je baš lepa.

Ponovo sam pogledo Ivana, a on je
valjdar vidijo sto pitanja u mojim očima,
pa će onako milicajski - Doro, vodi ovo
dite u sobu da gleda crtaće. Ta ne moš
divanit od nje.

-Al prvo pusu - vragolasto će mala,
pa odleprša obavijena svojim dičijim
snovima i nadanjima. Kad smo ostali
sami, Ivan nalije čaše, kvrcnemo se, ot-
pijemo po gutljaj, izrazimo poštovanje
spram dobre rakije, i nastajac. Pravi
mučni muk.

-Lani čovče! Znam te ko vedrog i
punog života. Ko je to sve u tebi ubijo?
Kake patike, koja Tajči i tobogan?

Ivan udari šakom po astalu, frkne ko
bisan bik, pa će:

-Patike su Dori oteli oni Boži-
novićevi, ne znam kako da ji krstim. Kupi-
la ona unukama za Božić, kad ti jedan od
nji zgrabi za gušu: -Švercerko, šta će ti
dva para patika? Preprodaješ, bogatiš se,
a država pati pod sankcijama. Zbog takvi
su sankcije i uvedene. Dogod je vas šver-
cera, neće nam ih ni skinuti! -zabadavad
je ona objašnjavala da ima dvi unuke i da
je kupila za Božić.

-Pa dobro, a di je bila naša domaća
milicija da stane na rep ovim pljačkašima?

-Ne pitaj, naredjenje odozgor. Sad će
nike budale žrtvovat. Ta znaš kako je u
šahu.

-A Tajčika?

-To ti je posebna pripo-
vitka. Spremala se dica, ova naša mala,
za onaj muzički tobogan u Beogradu.
Ta nemoš ji na vironauk otirat dok traje
Tobogan. Pa tako, ne znam po kojem
redu ispalo da i naša, to jest škula di mi
unuke idu bude pozvana. Dica ko dica.
Raduju se, skaču. Čak su me na-tirali
da uzajmim rekorder od komšije da ji
snimim, kako bi posli mogli gle-dat. I
sve je to bilo u redu. Dosta dugo se oni
i spremali. Uzeli niku pismu od one
Splićanke Tajčike, ta sićaš se, bila je prva
u Evropi. Bila i nika komisija i kazli da
je sve u redu. Nije se u našoj kući drugo
ni divanilo, već brojili se dani pa i sati
kad će poč za Beograd. Mene su bar pet
puta na sat utvrđivali da ne zaboravim
snimit, a baba Doru da me podsiti na
to.

Gledo ja gleda, al nji nigdi.

Kad su došle, tri dana su plakale.

Kogod, odozgor je zabranijo njev
nastup, jel to je "ustaška" pisma. Moš mis-
lit kako je toj dici bilo koja ne znaju ni ko
su ustaše, ni četnici, ni partizani niti bilo
ko. Njima je bilo jedino važno da budu
na televiziji, al, eto vidiš, naša službena
politika već i našu dicu svrstava u ustaše
i ostale.

Nemoćni bis mu se vidijo u očima,
al disciplina kadgodašnjeg milicajca sko-
ro da je bila jača i od suza, al nije. Nisam
mu zamirijo suzu gorčine, mušku suzu
bisa i nemoći. Šta ćemo, to sam mu i kazo:

-Drž se Ivane. Puno bolje nam bilo,
a svako nevrime mora proć. Čuvaj glavu
i pamet zdravu. Ajd zbogom. Vidimo se
u boljem životu, možda u nikom
staračkom toboganu.

Bać Stipan

HAMBURGERIJA

"Bolero 90"

SUBOTICA, Trg. 2. Fašizama 8

Tel: 20-061

**OD NOVE GODINE U NOVOM
AMBIJENTU**